
Rajko Igić

Dva susreta sa Stipom Šuvarom

Iznenadna smrt Profesora Stipe Šuvara (1936-2004) dirnula je mnoge, a posebno one koji su ga poznavali. Pošto i sam toj grupi pripadam, želim da izrazim poštovanje prema čoveku koga je krasila doslednost i razboritost - posebno za vreme našeg građanskog rata i u posleratnom periodu. Mada sam samo u dva navrata na kratko sreo profesora, to je bilo dovoljno da upoznam neke njegove vrline. U nastavku ću evocirati situacije koje su mi pružile priliku za te susrete.

Na godišnjoj skupštini Zajednice univerziteta Jugoslavije (ZUJ) koja je osamdesetih godina održana u Banjoj Luci bio sam delegat Univerziteta u Tuzli, a tu sam se našao i po funkciji - kao predsednik Komisije za organizaciona i materijalna pitanja ZUJ. Glavni gost na tom skupu svih rektora i drugih predstavnika univerziteta Jugoslavije, od Maribora do Bitole, bio je drug Stipe Šuvar, tada najviši partijski funkcioner SFRJ. Sa njim sam pre početka rada skupštine izmenio samo dve-tri rečenice.

Na toj skupštini sam govorio dvadesetak minuta. Drug Šuvar je sedeo u prvom redu predivnog amfiteatra Univerziteta i reklo bi se dremao, što je bila njegova česta poza koju smo primećivali kada bi ga "uhvatila" televizijska kamera na nekoj od mnogobrojnih sednica i sastanaka kojim je tih godina prisustvovao. Moj govor se nije uklapao u postojeće stanovište o nastavi na univerzitetima. Naime, predložio sam da se na svim fakultetima u zemlji ukine predmet "marksizam" i da se mesto njega uvede nov "filozofija" ili "Idejnost u nauci." Pored toga, predlagao sam da taj novi predmet ne predaju nastavnici marksizma već jedan ili nekoliko profesora nekih od naučnih disciplina. Na primer, na medicinskim fakultetima ti predavači mogu biti fiziolozi, biohemičari ili drugi nastavnici mahom bazičnih naučnih disciplina.

Nakon mog izlaganja, za reč se javila nekolicina učesnika skupa tražeći da se skupština ogradi od mog predloga. Srećom, budući prorektor

---

Beogradskog univerziteta i vrstan govornik, profesor Slobodan Unković, spretno smiri te agresivne diskutante i skupština nastavi rad. Drug Šuvar je uskoro nakon tog incidenta napustio skup na kome nije progovorio ni reč, a ja sam nekoliko dana bio zabrinut jer sam se pribijavao da bi CK SKJ mogao pokrenuti postupak protiv mog ‘ispada.’ Na sreću, taj strah je bio uzaludan. [Par godina kasnije sam jedini put bio pozvan na “informativni razgovor” u lokalni SUP da se izjasnim o svojim putovanjima za vreme odmora u SAD, gde sam po mesec-dva radio u laboratoriji za istraživanja iz biohemijske farmakologije (Dallas, Texas). Službenik me je pitao koga tamo viđam, šta oni misle o nama i sl... Odgovorio sam mu da svoju zemlju volim možda više od njega, a da nikada ne bih prenosio informacije ni za našu ni za njihovu obavestajnu službu, te da me više ne zove na ovakve razgovore!]

Stipe Šuvar se - kako mi je to pri našem drugom susretu u Novom Sadu rekao - još jednom s mojim imenom susreo. Bilo je to povodom afere vezane za objavljivanje knjige “Nova slovarica.” Izdavačka kuća “Univerzal” iz Tuzle mi je 1987. godine objavila tu knjigu, a promocija iste je održana na Beogradskom sajmu knjige. Sarajevsko “Oslobođenje” je registrovalo promociju i predstavilo knjigu navodeći da je u njoj dato novo pismo, slavica, za srpskohrvatski jezik. Pismo je, ustvari, kombinacija latinice i ćirilice. Iz latinice je uzeto 17 slova, pet je zajedničkih, a umesto latiničnih kombinovanih slova i slova s dijakritičkim znacima (ć, č, dž,đ, lj, nj, š, ž) uzeta su ćirilična slova. Recenzenti knjige su bili akademik Pavle Ivić iz Beograda i profesor Josip Baotić, direktor Instituta za srpskohrvatski jezik u Sarajevu. Pored tog članka, objavljeno je još nekoliko prikaza knjige, uglavnom u štampi i na radiju u Bosni i Hercegovini. Međutim, Radio Zagreb uskoro izaziva buru oko Slovarice, jer u jednočasovnoj emisiji novinar Milovan Šibl grubo napada Vuka Karadžića i mene. Taj skandal je razrešen na sednici CK SK Hrvatske tako što je novinar udaljen s posla, a urednik emisije ‘nije znao’ za tu piratsku emisiju. Tokom tog burnog dešavanja u Zagrebu, štampa u istočnom i centralnom delu zemlje čak veliča ideju zajedničkog pisma. Nešto kasnije, Radio Zagreb ponovo stupa na scenu i u mnogoslušanoj emisiji, čini mi se da je počinjala u 13 časova, ponovo odbacuje i ismeva ideju o zajedničkom pismu. Ne osvrćući se na to, u osnovnoj školi “Mate Balota” (Buje, Istra) dva nastavnika i njihovi učenici testiraju slavicu u pisanoj formi, kreiraju plakate protiv pušenja s natpisom na novom pismu i ta iskustva saopštavaju na Kongresu slavista u Novom Sadu.

Drugi put sam sreo profesora Šuvara sasvim slučajno. Od kada sam postao izbeglica i živim u Čikagu, svake godine obiđem sestru u Novom Sadu, moj Sombor, a poslednjih godina Tuzlu, Banja Luku, Vis i Grabovac - selo 7 km udaljeno od Zagvozda, mesta rođenja S. Šuvara. [Supruga mi je rodod iz Grabovca i tako sam odavno vezan za Dalmaciju i Dalmatinsku

---

Zagoru.] Prilikom posete Novom Sadu, godinu-dve pre bombardovanja SR Jugoslavije, moj gimnazijski drug i prijatelj Zdravko Lončar me nazove i upita da li bi želeo sresti Stipu Šuvara koji će iz Beograda navratiti u Novi Sad. Otišao sam u kancelariju male firme smeštene u baraci blizu Dunava. Firmu je osnovao i vodio inženjer i izbeglica iz Zagreba. Sedeo sam nekoliko sati za stolom s Šuvarom i 5-6 Novosađana, starosedelaca i izbeglica iz Hrvatske koji su bili zaposleni u firmi. Domaćin je najpre pozdravio dva profesora (Šuvara i mene), a zatim sam im rekao zašto dobro poznajem Šuvarov rodni kraj. Na to je gost, inače vest kozer, izneo nekoliko interesantnih primera osoba s tipičnim odlikama ljudi toga kraja, a posle smo razgovarali o nizu opštih tema, uključujući naravno aktuelne odnose naših naroda i raspad Jugoslavije. Šuvar nam je kazivao o uređivanju i problemima finansiranja svoga časopisa "Hrvatske ljevice." Nisam mogao da ne pomenem svoj negdašnji predlog o ukidanju marksizma kao obaveznog predmeta na fakultetima. On se toga setio i rekao: "Tada sam ocenio da si u pravu."

Nisu svi funkcioneri u bivšoj Jugoslaviji želeli ni čuti opravdane kritike postojećeg stanja u društvu, a kamo li prihvatati predloge za nužne promene. Tako je predsednik predsedništva BiH Nikola Filipović, 1990. godine, zabranio emitovanje snimka svečane dodele republičke nagrade za nauku "Veselin Masleša" u Sarajevu samo zato što sam, pred njim i ostalim funkcionerima Republike kao predsednik Komisije za dodelu te nagrade, počeo govor ovim rečima: - Drugarice i drugovi, *dame i gospodo!*

Imao sam sreću što je na skupštinu ZUJ-a došao Stipe Šuvar, a ne Nikola Filipović ili neki rigidni Marksista, poput onih diskutanata koji su me u Banjoj Luci žestoko napali. Stari Latini su bili u pravu kada su sročili sentenciju, *Fortes fortuna adiuvat* (Hrabrima sreća pomaže).